

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
OKTOBER 2007 - 28e Jaargang, nr. 114

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	Telefoon 030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl			

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve- singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

Schakel redactiecommissie

Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
--------------------------	------------------	------------------------------------

Bankrekeningen:

Postbank : 35 95 00
ABN-AMRO Rijswijk: 54.55.46.826

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

Het volgende nummer verschijnt in januari 2008.

Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 december 2007.

OKTOBER 2007

Het spijt mij geweldig dat ik u moet melden dat ons Menno Kamminga en Henk Brinkman zijn overleden. Menno was voorzitter van 1978 tot 1981 en Henk de redacteur van de Schakel van 1998 tot heden. Elders in deze Schakel vindt u een In Memoriam van beiden.

Veel publiciteit werd door de media gegeven bij het overlijden van Eric Hazelhoff Roelfzema, die door zijn boek de Soldaat van Oranje en de verfilming daarvan grote bekendheid verwierf. Ook van Eric vindt u een In Memoriam in deze Schakel.

Door onzorgvuldigheid bent u in de vorige Schakel door mij verkeerd voorgelicht over de datum van onze reünie en ik heb er ook geen excuus voor. Nadat ik mijn bijdrage voor de Schakel had ingeleverd, had in de drukproef mijn fout moeten worden ontdekt. Gelukkig is dat door een korte publicatie hersteld. Vergeef het uw voorzitter alstublieft. Hij wordt oud.

Dat brengt mij bij de toekomst van ons Genootschap. Wat moet er gebeuren als de conditie van bestuurders zodanig afneemt dat bepaalde taken niet meer kunnen worden volbracht? Wij hebben destijds besloten niet verder te gaan met jonkies van de volgende generatie. Als wij geen bestuurders meer kunnen leveren vinden wij via de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 wel een vangnet, waar adreslijsten kunnen worden bijgehouden en mededelingen kunnen worden verstuurd naar de overgebleven Engelandvaarders.

In ieder geval willen wij de Schakel zo lang mogelijk in stand blijven houden. Nu redacteur Henk Brinkman is overleden heeft het bestuur onze penningmeester Charles Bartelings gevraagd een nieuwe redactiecommissie te formeren. Wie meent een bijdrage aan de Schakel te kunnen leveren, bijvoorbeeld door een In Memoriam te schrijven over een overleden vriend - Engelandvaarder, wordt verzocht zich bij Charles te melden.

Op 31 augustus hebben wij, op Haar geboortedag, Koningin Wilhelmina herdacht in de Nieuwe Kerk in Delft. De belangstelling

van ons Genootschap was niet groot, maar veel in de kerk aanwezige toeristen hebben in gepaste stilte de Koningin met ons mee herdacht. De ontvangst bij de Burgemeester van Delft werd bijzonder gewaardeerd.

Onze reünie was een succes ondanks het feit dat van de 54 reünisten, die zich hadden aangemeld, er maar 35 zijn gekomen. Weer minder dan in het verleden, maar het was een mooie gezellige dag. Elders in deze Schakel vindt u ongetwijfeld een verslag.

De EO heeft voor haar programma "Blauw Bloed" opnamen gemaakt over Koningin Wilhelmina en Prins Bernhard die op 1 december, de sterfdag van de Prins, worden uitgezonden.

U weet dat wij in Den Haag op 28 november een herdenking organiseren van Koningin Wilhelmina en in Delft op 1 december van Prins Bernhard. Elders in deze Schakel leest u daarover meer bijzonderheden.

Mocht u zich willen aanmelden om een bestuurder steun te verlenen, dan kunt u nog steeds bij het bestuur terecht.

Ik kijk naar u uit

Rudi Hemmes

Het bestaan van ons communicatiemedium de SCHAKEL wordt door veel Engelandvaarders en belangstellenden in binnen en buitenland gewaardeerd.

Teneinde het uitgeven van de Schakel na het overlijden van de redacteur te bestendigen wordt thans onder Engelandvaarders gezocht naar:

- vrijwilligers ter versterking van de redactiecommissie en
- verhalen en anekdotes uit de tijd van de tocht naar Engeland en daarna, aangezien momenteel kopij ontbreekt.

Regelmatig vernemen wij dat men het zo jammer vindt om ervaringen van collega Engelandvaarders pas te leren kennen tijdens een uitvaartplechtigheid of het lezen van In Memoriams en daarom proberen we met behulp van welwillende collega Engelandvaarders daaraan tegemoet te komen.

Degenen die ons in ons streven om de Schakel te blijven uitgeven willen helpen kunnen contact opnemen met:

Schakel redactiecommissie:

Thomas Jeffersonlaan 437

2285 AP Rijswijk

Telefoon/Fax: 070 - 394 14 67

E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

We hopen spoedig reacties te ontvangen.

CHB

REÛNIE 2007

Het was weer goed toeven in de Prinses Juliana Kazerne in Den Haag. Er waren meer dan dertig Engelandvaarders en hun verwanten naar de kazerne gekomen.

Tot ieders verbazing was er een cameraploeg van de EO. Die had op 31 augustus ook al opnamen gemaakt in Delft bij de herdenking van Koningin Wilhelmina. Daar hadden ze gehoord van de reünie en de voorzitter had bij wijze van uitzondering toestemming gegeven om ook in Den Haag opnamen te maken. Eind november of begin december wordt dit in het programma Blauw Bloed uitgezonden.

De voorzitter opende de bijeenkomst met het oplezen van de namen van hen die ons in het afgelopen jaar waren ontvallen. Altijd een aangrijpende gebeurtenis als je hoort dat er weer meer dan twintig van ons zijn overleden.

De aanwezigen werden door de voorzitter ook herinnerd aan het feit dat ook de leden van ons bestuur elk jaar ouder worden en dat enige assistentie best zou worden gewaardeerd. Aan de suggestie om zich daarvoor op te stellen in rijen van drie werd geen gevolg gegeven.

Aansluitend meldde de voorzitter dat Henk Brinkman door het afnemen van zijn lichamelijke mogelijkheden de Schakel niet meer kan redigeren, maar wel als adviseur aan de redactiecommissie blijft verbonden. De voorzitter sprak zijn erkentelijkheid uit voor alles wat Henk voor het Genootschap heeft gedaan. Inmiddels is Henk Brinkman overleden. Onze penningmeester Charles Bartelings zal de redactiekar gaan trekken met hulp van een commissie die door hem wordt geformeerd. De voorzitter deed een beroep op de aanwezigen om interessante ervaringen of anekdotes op schrift te zetten en bij Charles in te leveren om te worden gepubliceerd in de Schakel.

Om niet te ver te moeten lopen voor de verschillende programma-onderdelen was ons samenzijn in een en dezelfde ruimte georganiseerd. De al gedekte grote tafels maakten het tijdens het drankje niet zo knus als we gewend waren. Wel waren de meeste blij dat zij niet hoefden te staan.

Van de vrije tap werd gepast gebruik gemaakt en de geserveerde rijst-maaltijd viel goed in de smaak, getuige het aantal mensen dat zich meermalen liet opscheppen.

Met waardering voor allen, die de reünie mogelijk hadden gemaakt, kwam een einde aan de bijeenkomst en ging een ieder weer tevreden naar huis.

Den Haag, 19 september 2007

De Hoogedelgestrenge Heer
Generaal-majoor van de
Koninklijke Luchtmacht b.d. R.W. Hemmes
Voorzitter van de Stichting Genootschap
Engelandvaarders

Hare Majesteit de Koningin heeft mij verzocht het bestuur
van de Stichting Genootschap Engelandvaarders en de overige
Engelandvaarders, heden bijeen ter gelegenheid van Uw
reünie, haar hartelijke dank over te brengen voor Uw
vriendelijke bericht en de gevoelens van verbondenheid met
haar zoals daarin tot uitdrukking gebracht.

De Chef van het Militaire Huis van
Hare Majesteit de Koningin
voor deze
Adjutant van Dienst van
Hare Majesteit de Koningin

Mr. J.C. Groenheijde
Luitenant-kolonel van de
Militair Juridische Dienst

Antwoord van H.M. de Koningin op het telegram dat de voorzitter zond namens de
Engelandvaarders aanwezig op de reünie 2007.

Deelnemers aan de reünie 2007.

Foto's: Leo van Hijkoop

Kapitein-Vlieger mr S. E. (Erik) Hazelhoff Roelfzema

3 april 1917 - 26 september 2007

Ridder in de Militaire Willems-Orde

Distinguished Flying Cross

Vliegerkruis

Kruis van Verdienste

Oorlogsherinneringskruis - Verzetsherdenkingskruis

Erik en ik kenden elkaar al van voor de oorlog. Op 9 augustus jl. spraken wij elkaar toen Engelandvaarder John Flemer en ik hem van uit Canada opbelden. Zijn stem klonk goed en opgewekt zoals altijd. In 1976 schreef Erik o.a. in zijn voorwoord van mijn boek Vrijgevaaren: "Hans Hoets en ik zijn niet alleen tijdgenoten, we hebben ook veel gemeen: beiden Hagenaars met een Indische achtergrond, zelfde school (Nederlandsch Lyceum, Gymnasium alpha), zelfde voetbalclub H.V.V., zelfde Leidse Universiteit, rechten, beiden Engelandvaarders en tenslotte beiden op eigen benen in Amerika."

Velen van ons jongeren beschouwden hem toen reeds als een voorbeeld. Iemand die haakte naar de vrijheid van de open weg, het ruime sop en klaar om de knechting van soms verstikkende geboden te doorbreken.

Toen op 10 mei 1940 de Duitse strijdkrachten ons land binnenvielen en de nacht van de bezetting over Nederland daalde, ontpopte Erik zich reeds in de zomer van dat jaar als een van de eerste verzetstrijders zelfs toen alles verloren scheen, die trachten met een bootje vanuit Scheveningen Engeland te bereiken om de strijd vandaar voort te zetten.

In augustus 1940 zocht ik hem op thuis in Wassenaar, nadat een zwakkere poging van mij vanuit Scheveningen ook gefaald had en vroeg: "Erik, wat nu?" Zijn antwoord: "Engeland stellen we even uit. Ik ga terug naar Leiden om af te studeren. Ga jij ook maar naar Leiden. Daar leer je veel en vandaar zien we wel verder!"

Ofschoon Leiden in november 1940 na het verzet van de professoren Cleveringa en Telders door de Duitsers gesloten werd, studeerde Erik toch nog af in mei 1941 - college volgen was verboden, maar examens mochten nog afgenomen worden. En waarachtig: op 30 juni 1941, een maand later, stoomde Erik aan boord van de St. Cerque, gecharterd met goedkeuring van de Duitsers door de Zwitserse regering de Nieuwe Waterweg uit op weg naar het neutrale Amerika. Via de Britse kruiser Devonshire die het schip in de Noordzee aanhield bereikte Erik in juli de vrijheid en landde aldus in Engeland. Zijn vroege Engelandvaart was voor ons in bezet Nederland een inspiratie om zijn voorbeeld te volgen.

De rest van Erik's belevenissen zijn door zijn boek Soldaat van Oranje bekend waarvan ik de volgende hoogtepunten memoreer:

Van 29 september 1941 tot 11 mei 1942 voerde Erik als 2^e Lt. van Speciale Diensten voor de Nederlandse en Britse Geheime Diensten in Londen, o.a. met de Engelandvaarders Chris Krediet en Peter Tazelaar aan boord van hun Motor Gun Boat van de Royal Navy, bij nacht en ontij niet minder dan 15 operationele landingspogingen uit vanuit Engeland over de Noordzee waarbij het zesmaal gelukt is 's nachts op de stranden van Scheveningen, Katwijk en Noordwijk geheime Nederlandse agenten aan wal te helpen en in bezet Nederland te infiltreren. Voor deze acties werd Erik door Koningin Wilhelmina tot Ridder MWO geslagen.

Na een conflict met een gereorganiseerde geheime Nederlandse dienst in Londen ging Erik over naar de Royal Air Force waar hij na zijn opleiding tot vlieger in Canada en terugkeer in Engeland, als Flight Lt. en Pathfinder Pilot van het RAF-Pathfinder 139-Squadron in zijn Havilland Mosquito bommenwerper van 1 september 1944 tot en met 1 mei 1945 met meestal zijn Navigator Lt. Ben Vlieland Hein, 72 operationele bombardementsvluchten heeft uitgevoerd op 19 diverse doelwitten van de Duitse oorlogsindustrie waaronder 25 maal op Berlijn, 11 maal op Hannover en meer dan tien maal op Hamburg, Bremen en Kiel.

Voor deze inzet verkreeg Erik het Nederlandse Vliegerkruis en van Koning George VI zijn DFC. Direct na de oorlog in Europa werd hij Adjutant van H.M. Koningin Wilhelmina, die hij met de kleine prinsesjes bij haar terugkeer naar bevrijd Nederland begeleidde.

Naast zijn daden van moed, beleid en trouw heeft Erik na de oorlog nog een andere grote bijdrage geleverd voor Nederland. Zijn boek Soldaat van Oranje heeft een brug geslagen tussen ons ouderen van het verzet en de jongere generaties die wilden weten wat er in de oorlog gebeurd was.

In zijn latere jaren is zijn band, altijd gesteund door de liefde en zorg van zijn vrouw Karen, met het Huis van Oranje en Nederland onverbreekelijk gebleven. Hij stierf ver van huis in Hawaï. Hij ruste in vrede.

Pieter Hans Hoets

Theo van Besouw

Bronzen Kruis
Bronzen Leeuw

Op 3 mei overleed Generaal Majoor van de Fuseliers bd Theo van Besouw, Engelandvaarder, Oud Strijder van de Prinses Irene Brigade en Oud Commandant van het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene. Theo was voor de oorlog voorbereid op een toekomst in de Tilburgse textiel. Op 10 mei 1940 veranderde het leven van de toen dienstplichtige sergeant Theo helemaal door de inval van de nazi's. Hij wilde zijn uiterste best doen de nazi's uit Nederland te krijgen en koos voor het verzet. In 1943 besloot hij het bezette gebied te verlaten en via Spanje en Portugal naar Engeland te gaan om vandaar mede te helpen het bezette gebied te bevrijden. Na negen maanden bereikte hij in 1944 Engeland. Voor zijn tocht naar Engeland kreeg hij van Koningin Wilhelmina het Kruis van Verdienste.

Theo werd als sergeant ingedeeld bij de Prinses Irene Brigade. Gedurende de Veldtocht van Normandië door Frankrijk, België naar Nederland heeft Theo zich wederom moedig gedragen en vooral voor zijn goede voorbeeld bij de gevechten in Hedel ontving Theo het Bronzen Kruis. In 1945 werd Theo naar Engeland gezonden voor het volgen van een opleiding tot officier.

Als Compagnies Commandant ging Theo in juni 1947 met het 4^e bataljon van het Regiment Prinses Irene naar Indië. Hij maakte de Eerste en Tweede Politionele Actie mee op Java en in maart 1950 repatrieerde hij naar Nederland. Voor zijn moedig gedrag werd hij beloond met de Bronzen Leeuw.

Na het volgen van de Hogere Krijgsschool van 1956 tot 1958 werd Theo in oktober 1967 als Luitenant Kolonel Commandant van het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene in Schalkhaar, dat de tradities van de Prinses Irene Brigade moest voortzetten, als kolonel werd hij Plaatsvervangend Commandant van de 13^e Pantser Infanterie Brigade

in Oirschot en als Generaal Majoor der Infanterie werd hij Commandant van de 4^e Divisie in Harderwijk. Bij dienstverlating werd hij benoemd tot Generaal Majoor van de Fuseliers. De Prinses Irene Brigade en allen die daarvan de traditie voortzetten hebben zijn leven niet alleen richting gegeven maar ook geheel gevuld. De laatste jaren was Theo fysiek niet meer in staat naar bijeenkomsten te komen en steeds hoorde je daar dan vragen door de mensen die hem hadden gekend: "Weet iemand hoe het met Theo is?" Niemand was hem vergeten. En er werd dan gesproken over Theo zoals zij hem hadden meegemaakt en over de dingen die hij gedaan had. En zo zal het altijd blijven.

Theo werd op 10 mei onder grote belangstelling in Vught door Fuseliers ten grave gedragen. Het Regiment bracht hem op waardige wijze de zo verdiende militaire eer. Theo was een humorvol, gelovig, goed mens en een dapper man wiens grootste zorg steeds was de zorg om de mensen die aan zijn zorg waren toevertrouwd. Wij treuren om zijn heengaan en wij zijn er trots op dat hij een der onzen was.

Moge hij rusten in vrede.

Rudi Hemmes

Menno Kamminga

Menno studeerde Indologie in Leiden. In april 1939 gaf hij als dienstplichtig sergeant gevolg aan de "Oproep Uitwendige Veiligheid". Hij werd in de mei dagen van 1940 geplaatst op Schiphol bij het 17^e Peloton Luchtdeel Mitrailleurs.

Na de capitulatie zette Menno zijn studie voort en slaagde voor zijn doctoraal in september 1940. Voorbestemd voor een baan in Nederlands Oost Indië en beïnvloed door vriendjes die ineens waren vertrokken zocht Menno een weg naar geallieerd gebied. Samen met Han Doornbos bereikte Menno in oktober 1941 via de Rijn Zwitserland. Van Zwitserland kwam hij via Frankrijk en Spanje in Portugal. Daar kon Menno met een Portugees troepenschip naar Portugees Oost Afrika. Na een avontuurlijke reis via Kaapstad stond Menno in april '42 in Bombay. Aangezien de oorlog in Nederlands Indië inmiddels was beëindigd en daar voorlopig geen behoefte was aan bestuursambtenaren nam Menno het besluit zijn diensten aan te bieden aan de Nederlandse Regering. Hij werd goedgekeurd voor aspirant officier vlieger bij de Marine Luchtvaart Dienst. Via Colombo ging hij naar Melbourne. Van daar ging het naar San Francisco en via New Orleans naar Jackson Mississippi waar Menno in augustus 1942 begon aan de opleiding tot vlieger. Op 15 augustus 1943 ontving hij het Groot Militair Vliegbrevet en werd hij bevorderd tot Luitenant ter Zee Vlieger 3e klasse. Menno heeft de oorlog in de Marine Vliegdiens gevlogen tot hij in oktober 1947 werd gedemobiliseerd. Na de oorlog heeft Menno ook zijn burger carrière in de vliegerij gevonden en werd hij directeur der KLM Noordzee Helikopters BV in Schiphol Oost.

Toen Harry Linthorst Homan in 1978 om gezondheids redenen de functie van voorzitter van ons Genootschap moest opgeven werd Menno gevraagd het voorzitterschap over te nemen. Hoogtepunt was in 1979 de onthulling in de Nieuwe Kerk te Delft in aanwezigheid van Koningin Juliana en Prins Bernhard van de plaque ter ere van Koningin Wilhelmina, de Moeder der Engelandvaarders. Helaas werd het Menno in het bestuur niet makkelijk gemaakt door mede bestuur-

ders die andere politieke opvattingen hadden. Hij heeft zich daar lang niets van aangetrokken tot het hem 1981 te veel werd en hij wat verbit-
terd zijn voorzitterschap over droeg aan Frans Dijckmeester. Menno
bleef op onze jaarlijkse reünies een trouwe gast, dit jaar was hij op 19
september nog aanwezig in de Juliana Kazerne. Als oud voorzitter
werd hij steeds met de nodige egards ontvangen.

Wij zijn dankbaar voor alles wat hij voor ons en voor ons Genootschap
heeft gedaan. Menno was een goed mens, een dapper man. Wij hopen
dat hij de rust heeft gevonden die hij zozeer verdient.

Rudi Hemmes

Henry Joseph Marie Brinkman

1 maart 1921 - 10 oktober 2007

Verzetshedenkingskruis

Henk ging op school op het internaat bij de Paters
in Weert en daarna op het Bonifacius Lyceum in
Utrecht, waar hij eindexamen Gymnasium deed.

In september 1939 werkte hij als ambtenaar op het
Gemeentehuis in Amersfoort waar hij was belast
met de afgifte van paspoorten en identiteitspapie-
ren. Deze functie gaf hem tijdens de bezetting, na
de inval van de Duitsers in mei 1940, de mogelijk-
heid om valse persoonsbewijzen te verschaffen aan
Joodse burgers. Hij heeft o.a. daarvoor het Verzetshedenkings-kruis
ontvangen. Zoals helaas destijds wel vaker gebeurde werd hij verraden
en moest hij onderduiken.

In zijn onderduikperiode bereidde hij zich voor om naar Engeland te
gaan om vandaar de strijd tegen de bezetters voort te zetten. De eerste
fase verliep vlot en hij arriveerde op 7 april 1942 in Zwitserland. Na
aankomst kwam hij terecht in het Nederlandse kamp voor militairen
waar hij vele Nederlanders heeft ontmoet. Een aantal van hen heeft hij
na de oorlog als Engelandvaarder teruggezien. Na verschillende ver-
geefse pogingen bereikte hij eindelijk via Parijs en Le Havre Engeland
in december 1944. In Engeland werd hij als militair ingedeeld bij het
KNIL en naar Australië gezonden.

Na de capitulatie van Japan kwam hij in Indonesië aan waar hij na lang
zoeken zijn schoonfamilie Adams terugvond, die in een Jappenkamp
hadden gezeten. Teruggekomen in Nederland kon de familie worden
verenigd. Henk vertrok terug naar Indonesië en ging in de vijftiger
jaren naar Australië. Daar heeft Henk bij de Australische immigratie-
dienst gewerkt en op de persvoorlichtingdienst van het Australische
ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook vergezelde hij vele

Nederlandse regeringsvertegenwoordigers bij hun bezoeken aan Australië. Tijdens het werk daar is zijn journalistieke loopbaan begonnen. Na zijn terugkomst in Nederland in 1978 is hij als freelance journalist werkzaam geweest op de Persafdeling van de Australische ambassade in Den Haag en hij was gedurende enige jaren bestuurslid van Nieuwspoort. Om de Nederlandse industrie in het buitenland te promoten heeft Henk een aantal pamfletten geschreven. In 1998 werd hij in het bestuur van het Genootschap Engelandvaarders gevraagd om Freddy Beukers te vervangen, die de functie van redacteur om fysieke redenen moest opgeven. Henk verzorgde als redacteur vanaf 1998 de Schakel, het kwartaalblad voor Engelandvaarders in binnen- en buitenland, totdat hij dit jaar door zijn ziekte werd gedwongen deze taak, die hij zo graag vervulde, te beëindigen.

Zijn ziekte is hem uiteindelijk fataal geworden.

Bedankt voor alles Henk en rust in vrede.

Charles Bartelings

HERDENKING STERFDAG KONINGIN WILHELMINA

Op 28 november 2007 gedenken wij weer de sterfdag van Koningin Wilhelmina bij haar standbeeld in Den Haag, tegenover Paleis Noordeinde. De ontvangst in het gebouw van de Raad van State is van 10.45 tot 11.00 uur. De plechtigheid begint om 11.15 uur. Degenen die met eigen vervoer komen en zich bij mij hebben opgegeven krijgen een parkeerkaart toegestuurd voor de parkeergarage en tevens een oranje herkenningskaart, die beiden goed zichtbaar achter de voorruit dienen te worden geplaatst. De ingang van de parkeergarage van de Raad van State kan nu niet worden bereikt via de Parkstraat, maar via de Kneuterdijk, de Heulstraat, aan het einde van de Heulstraat rechtsaf en weer rechtsaf voorbij het Koningin Wilhelmina monument. Rechts van het monument is de ingang van de parkeergarage. Wegens de verbouwing is de uitgang van de garage nu ook de ingang.

Voor hen die met openbaar vervoer komen:

Vanaf Station Hollands Spoor: Tramlijn 1 of 16, Halte Kneuterdijk

Vanaf Centraal Station: Buslijn 24 of 22, Halte Kneuterdijk

Na afloop van de plechtigheid is er in een van de zalen van de Raad van State de gelegenheid elkaar te ontmoeten onder het genot van een kopje koffie.

Vergeet niet het groot model onderscheidingen mee te nemen.

Jacob de Mos

Marjorystraat 25

3151 JK Hoek van Holland

Tel/Fax: 0174 - 38 21 83

HERDENKING STERFDAG VAN Z.K.H. PRINS BERNHARD _____

Op zaterdag 1 december 2007, om 14.00 uur zal er net als vorig jaar een bloemstuk worden geplaatst in de Nieuwe kerk te Delft, ter herinnering aan de sterfdag van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard. Indien er belangstelling voor is, verzamelen we tussen 13.30 en 14.00 uur in het bekende pannenkoekhuis Willem van Oranje, Markt 48a, vlakbij de kerk. Na afloop van de plechtigheid, om ongeveer 14.45 uur, drinken we gezamenlijk een kopje koffie. Zoals bekend kan er niet meer voor de kerk worden geparkeerd. Vlak naast de kerk zijn enkele parkeerplaatsen voor hen die in het bezit zijn van een invalidenparkeerkaart. Andere deelnemers dienen de parkeerborden te volgen naar de Parkeergarage Phoenix. Trek er wel wat extra tijd voor uit. Men wordt verzocht de groot model onderscheidingen mee te nemen. Zij die aan de plechtigheid willen deelnemen kunnen zich bij mij opgeven.

Jacob de Mos
Marjorystraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Tel/Fax: 0174 - 38 21 83

VAN START NAAR LAATSTE LANDINGSBAAN _____

Een bijzonder boek is verschenen vol impressies over Prins Bernhard en met name wordt zijn band belicht met de Engelandvaarders, veteranen, verzetsmensen, de luchtmacht en zijn liefde voor het vliegen. Hansje van Helden is de samenstelster van het boek.

Het boek getuigt van haar respect en verbondenheid met de Prins. Zelf voelt zij zich hecht verbonden met onze krijgsmacht en daarbij in het bijzonder met de Luchtmacht. Dat laatste komt voort uit de sterke band met haar overleden echtgenoot de Engelandvaarder Wilhelmus van Helden, die na een sprong in zee in de Golf van Gibraltar uiteinde-

lijk in Engeland belandde. Na zijn pilotenopleiding in Canada vloog hij 50 operationele vluchten in een Spitfire. In haar boek laat Hansje van Helden verscheidene vrienden, die hun sporen in het luchtruim hebben verdiend, boeiend aan het woord over Prins Bernhard. Er ontstaat een aansprekend portret van hem, aangevuld met talrijke illustraties en getuigenissen, ook van haar eigen ontmoetingen met de Prins. Het boek levert een illustratieve bijdrage aan het levend houden van herinneringen. Alle hulde voor de samenstelster Hansje van Helden.

GEDENKTEKEN VOOR ENGELANDVAARDERS IN HET ENGELSE LEISTON _____

Voor de meesten van u behoeft Engelandvaarder Han Peteri geen nadere introductie. Voor de enkeling die hem niet kent, zet ik toch even een paar feiten op een rij.

Han Peteri, destijds student technische natuurkunde aan de Technische Hogeschool Delft, behoort tot het kleine groepje dapperen dat ontsnapte door de Noordzee over te steken. Han's oversteek is extra bijzonder omdat hij die - samen met zijn broer Willem - als een van de zeer weinigen per kano volbracht. In totaal hebben 32 Nederlanders een kano als vaartuig gebruikt, slechts 8 daarvan zijn aangekomen. De overigen werden aan de kust of op zee gearresteerd of zijn onderweg omgekomen. De gebroeders Peteri reisden op 18 september 1941 naar de badplaats Katwijk, zetten heimelijk 's nachts in een gehuurd huis vlakbij het strand hun meegebrachte vouwkano in elkaar en begonnen, na één keer te zijn omgeslagen in de branding, hun tocht naar Engeland. Vervolgens peddelden zij in 56 uur in een kaarsrechte lijn naar de overkant en landden op 21 september 1941 op de kust van Suffolk, bij Leiston. Na dit gevaarlijke avontuur namen beide Peteri's dienst bij de Nederlandse strijdkrachten in Engeland. Han was tot het eind van de oorlog actief bij de Koninklijke Nederlandse Marine en bracht het daar tot luitenant ter zee 2e klasse. Willem bevond zich in 1942 aan boord van een MGB (Motor Gun Boat), die werd getorpe-

deerd. Hij spoelde aan op de Nederlandse kust, niet ver van de plek waar hij een jaar eerder samen met zijn broer was vertrokken. Hij belandde in een Duits krijgsgevangenkamp, maar overleefde de oorlog. In 2001 is Willem Peteri op 85-jarige leeftijd overleden.

Han Peteri, inmiddels 89 jaar oud, liep al jaren rond met een plan om op de plek waar hij samen met zijn broer in 1941 het vrije Engeland bereikte een gedenkteken te realiseren. Een gedenkteken dat niet zozeer bedoeld is om bij de tocht van de Peteri's stil te staan, alswel om alle Engelandvaarders te gedenken die per kano de Noordzee hebben getrotseerd en in het bijzonder hen die geen succes hebben gehad.

Het ziet er nu naar uit dat dit gedenkteken er inderdaad gaat komen! Afgelopen zomer heb ik - op verzoek van Han Peteri - contact gelegd met de Suffolk Coastal District Council en gevraagd of zij wilden bemiddelen bij de totstandkoming van een gedenkteken. De medewerkers van deze Council reageerden heel enthousiast en verleenden direct alle medewerking. Inmiddels raakte ook Niels Peteri, zoon van Han, bij het project betrokken. Hij ontwierp een prachtig gedenkteken bestaande uit de peddels, die in 1941 door zijn vader en oom zijn gebruikt. Deze werden in brons gegoten. De twee naar boven wijzende helften symboliseren de geslaagde tocht van Han en Willem Peteri, de twee naar beneden wijzende helften symboliseren de Engelandvaarders die het helaas niet hebben gehaald. In de bronzen peddels is de volgende tekst gegraveerd, geschreven door Han's vrouw, Betty:

"In memory of the thirty-two young Dutchmen who tried to escape to England by kayak during World War to join the allied forces. Eight of them reached the English coast, only three survived the war. The last living survivor dedicates this memorial to his brothers-in-arms who were less fortunate. He reached England - and freedom - on 21 September 1941."

Het gedenkteken zal geplaatst worden op het strand van Sizewell, vlakbij Leiston en zal zodra de gezondheidstoestand van Han Peteri het toelaat door hemzelf worden onthuld.

Agnes Dessing

GESCHIEDENIS VAN RADIO ORANJE

De heer O. Sinke schrijft een proefschrift over de geschiedenis van Radio Oranje, waarbij hij wordt begeleid door de professoren Hans Renders, Hans Blom en Piet de Rooy. Om zijn proefschrift wat levendiger te maken zoekt hij naar anekdotes over de medewerkers en contact met tijdgenoten, die iets te vertellen hebben over de uitzendingen van Radio Oranje, hoe triviaal dan ook op het eerste gezicht. Het adres van de heer Sinke is: Van Merlenstraat 23, 2518 TB Den Haag, telefoon: 06-24271379 en e-mail <onnosinke@yahoo.com>.

DUISTER AVONTUUR

Engelandvaarder J.G. Willemse berichtte ons dat in het najaar zijn boek getiteld "Duister Avontuur" uitkomt, waarin hij zijn reis naar Engeland tijdens de bezetting van Nederland beschrijft.

Willemse vertrok te voet uit Nederland naar België en reisde via Parijs naar de Pyreneeën, waar hij door de Duitsers werd gearresteerd. Na een kort verblijf in de Fort Du Ha gevangenis in Bordeaux en 5 maanden in het doorgangskamp in Compiègne werd hij in een beestenwagen vervoerd naar het concentratiekamp Buchenwald en verbleef daar totdat het kamp in 1945 door de Amerikanen werd bevrijd.

CHB

WAAROM MARKET GARDEN MISLUKTE

Market Garden is veruit de bekendste militaire operatie die in Nederland ooit is uitgevoerd. Maar waarom mislukte Market Garden? De meningen hierover lopen uiteen. Wij vroegen de heer Jan Coolen naar zijn visie, die vervat is in dit artikel.

Market Garden had tot doel om via Arnhem het Duitse leger achter de Siegfriedlinie aan te vallen en zo de oorlog te beëindigen vóór de winter van '44-'45. Daartoe werden in de grootste luchtlandingsoperatie uit de geschiedenis drie parachutistendivisies (35.000 soldaten) gedropt: twee Amerikaanse Airborne Divisies (de 101ste bij Eindhoven/Veghel en de 82e tussen Grave en Nijmegen) én de Britse 1ste Airborne Divisie bij Arnhem. Deze drie divisies hadden tot taak om de corridor, een smalle doorgang van de Belgische grens naar Arnhem met vijf grote en achttien kleine bruggen, open te houden voor de grondstrijdkrachten, het Britse Tweede Leger, dat met 120.000 man zou volgen.

Is operatie Market Garden volledig mislukt?

De inwoners in een deel van Nederland kregen door de operatie Market Garden hun vrijheid terug na meer dan vier jaar van angst en gebrek. De uitzinnige vreugde van de bevrijding, in onder andere Tilburg, 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Helmond en Nijmegen geeft daar blijk van. Diezelfde bewoners waren zich toen niet bewust van het feit dat hen een hongerwinter bespaard bleef die later in de rest van Nederland een zware tol zou eisen. Daarom is de vraag of de operatie al dan niet mislukt is niet eenduidig te beantwoorden. Maar integraal gezien zijn vriend en vijand het erover eens dat de operatie vooral als mislukt moet worden aangemerkt omdat het hoofddoel - het bekorten van de oorlog in Europa - niet werd gehaald. Daarvoor zijn een aantal bekende en minder bekende oorzaken aan te wijzen.

Evidente oorzaken

Als bekendste oorzaken kunnen de afwijkende strategie, de te korte voorbereidingstijd en het slechte weer worden genoemd. Op elk van deze oorzaken wil ik hier kort ingaan. Montgomery overtuigde Eisenhower van zijn aanvalsplan. De goed functionerende breedfrontstrategie van Eisenhower werd daarbij losgelaten, met langere aanvoerlijnen als gevolg. En het stelde het verzwakte Duitse leger onbedoeld in staat zich te hervatten door zich te concentreren op een punt. Hoewel de luchtlandingen in september veel beter verliepen dan in Normandië bleek dat zes weken van voorbereiding te kort was

geweest. De invasie op 6 juni had geleerd dat een gedegen voorbereiding essentieel was. In het geval van D-Day had die dan ook bijna twee jaar in beslag genomen. De gevolgen van de korte voorbereiding waren verstrekkend, zo werkte de radio-apparatuur van de Britse Airbornes niet in het lager gelegen rivierengebied. Verder bleken bij Arnhem de landingsterreinen te ver van de Rijnbrug af te liggen, en was de Duitse slagkracht in en om Arnhem slecht ingeschat. Dat laatste lag vermoedelijk aan een combinatie van het van bovenaf opgelegde idee dat Market Garden hoe dan ook moest doorgaan en enige arrogantie. De Britse commandant nam zelfs zijn golfclubs mee: "It's a piece of cake." Het wordt een makkie. De aanwezigheid van twee bij Arnhem gelegen Duitse pantserdivisies werd in Londen verkeerd beoordeeld. Het aanvalsplan voorzag voorts slechts in alternatieve routes, vooral voor het grondleger met tanks en zware voertuigen was dat een kostbare omis-sie. Het risico op blokkades door buiten gevecht gestelde voertuigen was groot, zoals bleek uit het geval van één goed opgesteld Duits 88mm FLAK-geschut, dat het grondleger meer dan een halve dag ophield even ten zuiden van Eindhoven. Ook de opmars van het grondleger - na het oversteken van de heroïsche veroverde Waalbrug - over een smalle hoog gelegen dijkweg, met fatale gevolgen, is daar een duidelijk voorbeeld van. Opmerkelijk in dit verband is de uitslag van het eindexamen in 1936 van een groep Nederlandse officieren voor een functie als commandant: veertig procent zakte omdat die dezelfde aanvalsweg koos. Men had ook kunnen inschatten dat mogelijk een of meer bruggen opgeblazen of niet meer veroverd zouden worden. Desondanks ontbrak het aan voldoende goede oversteekboten. Het materieel dat wel beschikbaar was, kampte met de lange aanvoerlijnen.

De Britten deden zichzelf nodeloos tekort. de Nederlandse ondergrondse werd namelijk door hen vanwege ervaringen in eerdere oorlogsjaren niet altijd voor "vol" aangezien. De korte voorbereidingstijd maakte die wisselwerking er niet beter op. Daarbij kwam dat de weersomstandigheden na de start snel slechter werden. Dat zorgde voor vertraging in de aanvoer van troepen en materieel door de lucht. En, niet te vergeten, werd de eerste brug, die bij Son, in het zicht van de aanstormende Amerikaanse para's opgeblazen. Het was met de Rijnbrug

in Arnhem de enige die niet (intact) werd veroverd. Al met al had het grondleger zeven dagen nodig, in plaats van de geplande twee dagen, om Arnhem te bereiken.

Minder bekende oorzaken van de mislukking

Waarom had men zichzelf zo weinig voorbereidingstijd gegeven? Na de invasie in Normandië ging de aandacht van de wereldpers voornamelijk uit naar de Amerikanen. Dat stak Montgomery enorm. Daarbij kwam dat de goed getrainde Britse 1ste Airborne Divisie geweldige druk op hem uitoefende om deel te nemen aan de oorlog. Die divisie was tot haar grote ongenoegen nog steeds niet in de strijd geweest. Montgomery dacht met zijn aanvalsplan voor Market Garden beide stekeligheden de wereld uit te kunnen helpen. Direct nadat de opmars van het grondleger startte bij de Belgische grens bleek de Duitse weerstand onverwacht groot en onder meer te bestaan uit de voorhoede van het Duitse 15e Leger. Dat had uit Antwerpen via de Zeeuwse eilanden kunnen ontsnappen aan het bevrijdingsleger. Door die eerder dan verwachte tegenstand was er te weinig luchtsteun op de flanken van de kolonne, terwijl omgekeerd de Duitsers vanuit de lucht voortdurend de corridor bestookten. Vrij snel na de start van de opmars kwam het bericht dat de brug in Son was opgeblazen. Onmiddellijk ging de vaart uit de opmars: "We kunnen toch niet over de brug" en men kwam die dag tot Valkenswaard, terwijl de planning in Engeland tot Veghel zou zijn, veertig kilometer verderop. Het materiaal om een baileybrug te bouwen zat echter wel in dezelfde colonne! Een stille blunder betrof het negeren van het operationele en goed beschutte vliegveld bij Keent, tussen Ravenstein en Grave, en dus dichtbij de route Eindhoven - Grave - Nijmegen. Het vliegveld zou een goed alternatief zijn geweest voor een snelle en veilige aanvoer van versterkingen en voorraden, zeker toen de corridor herhaaldelijk door de Duitsers werd doorbroken en geblokkeerd. En waarom repte het aanvalsplan van Market Garden eigenlijk niet van de acht kilometer verderop gelegen IJsselbrug die ook toegang gaf tot Duitsland?

Cultuur en mentaliteit

De moed en verbetenheid van de Britse soldaat is boven elke twijfel

verheven. Maar er lijkt een verschil te bestaan tussen het gedrag van een Amerikaanse soldaat en een Britse, waaraan onmiddellijk moet worden toegevoegd dat de Britse commandanten daar een belangrijke rol in vervullen. Als gevechtssituaties plotseling aanmerkelijk veranderen, nemen Amerikaanse soldaten zelfstandig andere beslissingen, al naar gelang de situatie, terwijl Britse commandanten van hun soldaten eisen dat de oorspronkelijke opdrachten worden uitgevoerd. Bij een gecombineerde Amerikaanse/Britse actie, zoals Market Garden, was dat goed merkbaar. Daarbij komt dat Amerikanen veel waarde hechtten aan het lokale verzet en de ondergrondse. Hadden de Britten de aangeboden hulp van de lokale bevolking geaccepteerd dan had dat voor het grondleger onder andere de zo broodnodige alternatieve routes kunnen opleveren met minder vertraging tot gevolg.

De gevolgen van de mislukking

Er blijven vragen onbeantwoord. Waar bleef de luchtsteun op de flanken van de corridor, die de Duitse tegenaanvallen hadden kunnen voorkomen? En waarom bereikte maar één bataljon Britse Airbornes de brug, terwijl in Engeland was verzekerd dat er nauwelijks weerstand van de Duitsers zou zijn? Op veel vragen zal nooit een afdoende antwoord komen. Hoe dan ook, de Britse 1ste Airborne Divisie werd bij Arnhem verslagen. Van de meer dan 10.000 soldaten wist maar ongeveer een vijfde in de nacht van 25 op 26 september 1944 de Rijn over te steken. Er vielen 1.200 doden. Veel andere Britse para's raakten gewond, vermist of werden gevangen genomen. Ook aan Duitse zijde vielen veel slachtoffers door Market Garden. Het bezette deel van Nederland kreeg daardoor, nog meer dan tevoren, te maken met de harde hand van het Nazi-regime. De voedselrantsoenen aan de bevolking werden sterk gereduceerd. De hongerwinter was het gevolg. Prins Bernhard vatte de operatie na afloop als volgt samen: "Ons volk kan zich niet nog een keer zo'n idee van Montgomery veroorloven."

Jan Coolen

Noot van de redactie: wij zijn de heer Coolen erkentelijk voor zijn bij-

drage in de vorm van dit artikel. De mening van de auteur is overigens niet noodzakelijk de mening van de redactie. De heer J.G.M. Coolen is ereid van de 101ste Airborne Division Association (USA), columnist bij de Screaming Eagle (USA) en bestuurslid van de Nederlandse Airborne Vrienden. Hij is ook actief als gids voor Market Garden. Over een periode van ruim dertig jaar voerde hij vele intensieve gesprekken met soldaten van destijds in Amerika en Engeland. Zijn kennis verzamelde hij in zijn contacten met deze veteranen tijdens bezoeken en rondleidingen in het Market Garden gebied in die dertig jaar en door intensieve literatuurstudie van zo'n honderd boeken over de operatie.

Bovenstaand artikel is overgenomen uit het museumbulletin van het Liberty Park - september 2007.

Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945

Kort verslag van de bestuursvergadering van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945, d.d. 18 september 2007, gehouden te Doorn

1. De vice-voorzitter opent deze vergadering, vanwege de afwezigheid van de voorzitter de heer Hemmes om gezondheidsredenen.
De heer De Bruijn feliciteert de heer Oskam met zijn herstel van een hersenbloeding.
2. Binnenkort is er een laatste bijeenkomst van de Vrienden van The Escape. De voorzitter merkt op, dat vast gesteld kan worden dat de heer Kroese van de The Escape niet meer aanwezig kan zijn bij de vergaderingen van Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945.
3. Kranslegging tijdens de Nationale Herdenking op 4 mei
Er is een overzicht van alle organisaties die zijn aangesloten bij de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945. Tot 2010 geeft dit geen problemen. Het Comité Herdenking 4 en 5 mei hanteert een objectieve benadering, namelijk: De 2e generatie begint bij het einde van de Tweede Wereldoorlog. De voorzitter stelt voor om deze benadering ook te handhaven.
4. De toekomst van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945.
De secretaris krijgt het woord om het verslag van de bespreking met de Basis voor te lezen. Het doel van dit gesprek was het inventariseren van materiële - en immateriële zaken (creëren van een vangnet wanneer o.a. deze organisatie niet meer bestuurskrachtig is). Voor ze halverwege is, wordt de secretaris onderbroken door de voorzitter die aangeeft dat het allemaal niet nodig was geweest. Als de voorzitter bij de vorige vergadering aanwezig was geweest, was er nooit voorgesteld om contact met de Basis te zoeken. De voorzitter heeft een Plan van Aanpak ingediend bij de Raad van Overleg. Niet alle bestuursleden van Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 zijn hiervan op de hoogte. De voorzitter vertelt uitvoerig wat er in staat.
Er vindt geen inhoudelijke bespreking van het overleg van de voorzitter en secretaris met de Basis meer plaats.
5. Dag van het Verzet
Is op zeer goede wijze tot stand gekomen. Binnenkort vindt de evaluatie plaats.
Waarschijnlijk is de Dag van het Verzet volgend jaar op 30 augustus.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 30 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Besouw, Th.J. van	Vught
Brinkman, H.J.M.	Den Haag
Dalmeijer, W.H.M.	Driebergen-Rijsenburg
Hazelhoff Roelfzema, S.E.	USA
Kamminga, M.S.	Wassenaar
Koldewijn, A.	Hengelo (O)
Montfoort, L. van	Den Haag

Verhuisd:

Bartelings, W.	227-12 Deerview Terraces	SE CND Calgary
		Alberta, Canada
Besthof, E.	Wohnstift am Zoo	app. 6089
	Waldschmidtstrasse 6	60316 Frankfurt am Main
		Duitsland
Corput, H. van den	Chabotlaan 81	3055 AC Rotterdam
Groen, A.M.	688-A Avenida Sevilla	Laguna Woods
		CA 92637, USA

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52
3708 GE Zeist
Telefoon 030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl

NAGEKOMEN BERICHT

Nadat de Schakel was gedrukt ontvingen wij
het bericht dat Engelandvaarder Han Peteri,
die voorkomt in het artikel van Agnes Dessing
"Gedenkteken voor Engelandvaarders in
het Engelse Leiston",
is overleden.

Ons medeleven gaat uit naar de familie.

Schakel redactie

www.engelandvaarders1940-1945.nl